

Środowisko przyrodnicze i gospodarka Słowacji

Materiał składa się z sekcji: "1. Położenie i podział Słowacji", "2. Warunki naturalne", "3. Ludność Słowacji", "4. Gospodarka Słowacji", "Podsumowanie", "Słowniczek", "Zadania".

Materiał zawiera 9 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 10 ćwiczeń, w tym 10 interaktywnych.

Słownik pojęć zawiera wyjaśnienia terminów: "kaldera"

Materiał w części nie jest zgodny z zapisami obecnej podstawy programowej w szkole podstawowej (dotyczącej Słowacji jako naszego sąsiada) i może być wykorzystany jedynie jako materiał dodatkowy.

Środowisko przyrodnicze i gospodarka Słowacji

Niepodległe państwo słowackie, podobnie jak Republika Czeska, powstało w 1993 roku w wyniku rozpadu Czechosłowacji. Ze względu na wspólną przeszłość oba kraje mogą wydawać nam się podobne. Czy tak jest rzeczywiście? Poznajmy bliżej naszego drugiego południowego sąsiada i przekonajmy się sami, jakie są dziś różnice między Słowacją a Republiką Czeską.

Bratysława – stolica Słowacji

Już wiesz

- jakie jest położenie Republiki Czeskiej w Europie;
- jaki jest podział terytorialny Europy;
- czym była Czechosłowacja;
- co to są mniejszości narodowe;
- jakimi górami są Karpaty.

Nauczysz się

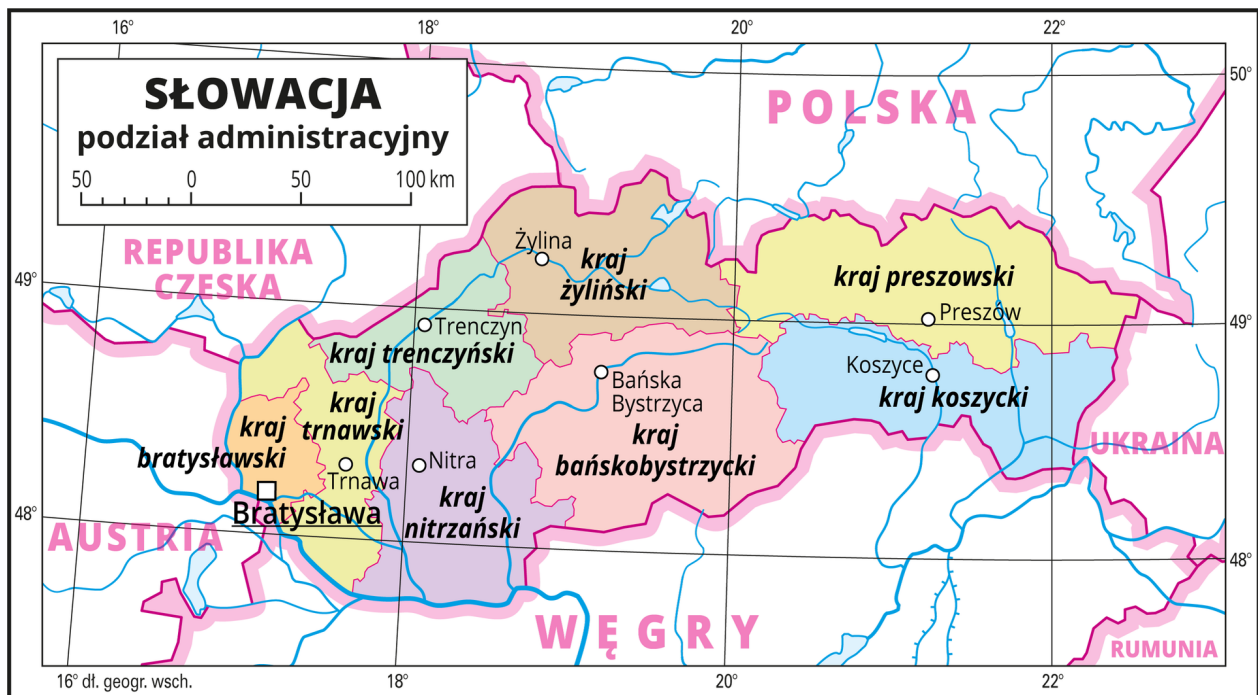
- określać położenie Słowacji na mapie Europy;
- omawiać podział administracyjny Słowacji;
- charakteryzować środowisko przyrodnicze Słowacji;
- opisywać rozmieszczenie i cechy słowackiej ludności;
- wymieniać główne gałęzie słowackiej gospodarki.

1. Położenie i podział Słowacji

Słowacja to małe państwo w Europie Środkowej, mające powierzchnię 49 tys. km², co w przybliżeniu odpowiada wielkości dwóch dużych polskich województw. Jest ona naszym najmniejszym sąsiadem. Podobnie jak Republika Czeska nie posiada bezpośredniego dostępu do żadnego morza, czyli jest krajem śródlądowym. Stolicą Słowacji jest Bratysława.

Granica między Słowacją a Polską ma 541 km długości i w całości biegnie przez Karpaty, w tym przez ich najwyższe grzbiety w Tatrach, Beskidach, Pieninach. Mimo małej powierzchni Słowacja graniczy aż z pięcioma krajami (znacznie większa Republika Czeska tylko z czterema) – oprócz Polski jest to Republika Czeska, Austria, Węgry i Ukraina.

Podział administracyjny Słowacji wyróżnia 8 krajów, które są obszarami leżącymi wokół największych miast. Miejscami granice krajów pokrywają się z granicami regionów geograficznych.

Obszar Słowacji podzielony jest na 8 krajów

Polecenie 1

1. Na mapach Europy wskaż Słowację i opisz jej położenie geograficzne.

Polska leży w Europie Środkowej

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

2. Korzystając z mapy podziału administracyjnego Słowacji, wskaż kraje mające granicę z Polską.

2. Warunki naturalne

W odróżnieniu od wyżynnej Republiki Czeskiej **Słowacja** jest krajem **górskim**. Większą część powierzchni państwa zajmują **Karpaty**, w tym:

- Beskidy – wzdłuż granicy z Polską i Republiką Czeską;
- Tatry i Pieniny – wzdłuż granicy z Polską;
- Niżne Tatry – pasmo gór wysokich w środkowej części kraju; „mniejszy brat” (2043 m n.p.m.) głównego pasma Tatr o niemal identycznej budowie geologicznej, na którą składają się głównie twarde granity i łupki krystaliczne oraz miękkie wapienie krasowe;
- Rudawy Słowackie – pasmo gór średnich na południu kraju; w ich części zachodniej występują m.in. skały i formy wulkaniczne, np. **kaldery** Polana (1458 m n.p.m.); część wschodnią, nazywaną Słowackim Rajem, budują krasowe wapienie pełne różnorodnych form skalnych, np. dużych jaskiń.

Oprócz silnie pofałdowanych terenów górskich wzdłuż południowych granic Słowacji rozciągają się obszary płaskie. W części środkowej jest to wapienny płaskowyż zwany Krasem Słowacko-Węgierskim. Na południowym zachodzie leży Nizina Naddunajska będąca częścią Małej Niziny Węgierskiej. Na południowym-wschodzie położona jest Nizina Wschodniosłowacka stanowiąca część Wielkiej Niziny Węgierskiej. W sumie **niziny** zajmują niespełna 20% powierzchni Słowacji.

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 2

Na mapie powyżej wskaż główne pasma górskie Słowacji i odczytaj ich wysokości maksymalne. Jak nazywa się najwyższy szczyt kraju?

Niemal cały obszar Słowacji należy do **dorzecza Dunaju** i zlewiska Morza Czarnego. Sam Dunaj – druga największa rzeka Europy (po Wołdze) – ma na Słowacji długość 172 km, przepływa przez Bratysławę i dalej jest rzeką graniczą z Węgrami. Większość innych słowackich rzek spływa z gór w kierunku ogólnie południowym. Najdłuższa z nich to Wag o długości 403 km. Jednym z wyjątków jest rzeka Poprad, która początkowo też spływa z Tatr na południe, ale potem zmienia kierunek na wschodni i północny, by po polskiej już stronie ujść do Dunajca, który wpada do Wisły. Dorzecze Popradu to jedyny obszar Słowacji należący do zlewiska Morza Bałtyckiego.

Polecenie 3

Na mapie powyżej wskaż największe rzeki Słowacji, w tym te uchodzące i nieuchodzące do Dunaju. Jak nazywa się duża węgierska rzeka, do której uchodzą rzeki ze wschodu Słowacji?

Na Słowacji panuje **klimat** umiarkowany ciepły przejściowy, z tym że na dużych obszarach jest to górską jego odmiana. Na wschodzie kraju zaznaczają się też większe wpływy kontynentalnych mas powietrza i tamtejszy klimat jest nieco bardziej ostry – częste są długie i mroźne zimy. Z kolei na południu, nad Dunajem latem jest znacznie cieplej niż w Polsce ze względu na większy dopływ promieniowania słonecznego.

Na Słowacji, podobnie jak w Republice Czeskiej, dominują **gleby** brunatne i płowe, przy czym gleby brunatne mają na ogół dobrą i bardzo dobrą jakość. Najwięcej ich występuje na Nizinie Naddunajskiej, gdzie można też spotkać czarnoziemy. Na obszarach górskich przeważają słabe gleby inicjalne, ale w regionach zbudowanych ze skał wapiennych miejscami na powierzchni wykształciły się urodzajne rędziny.

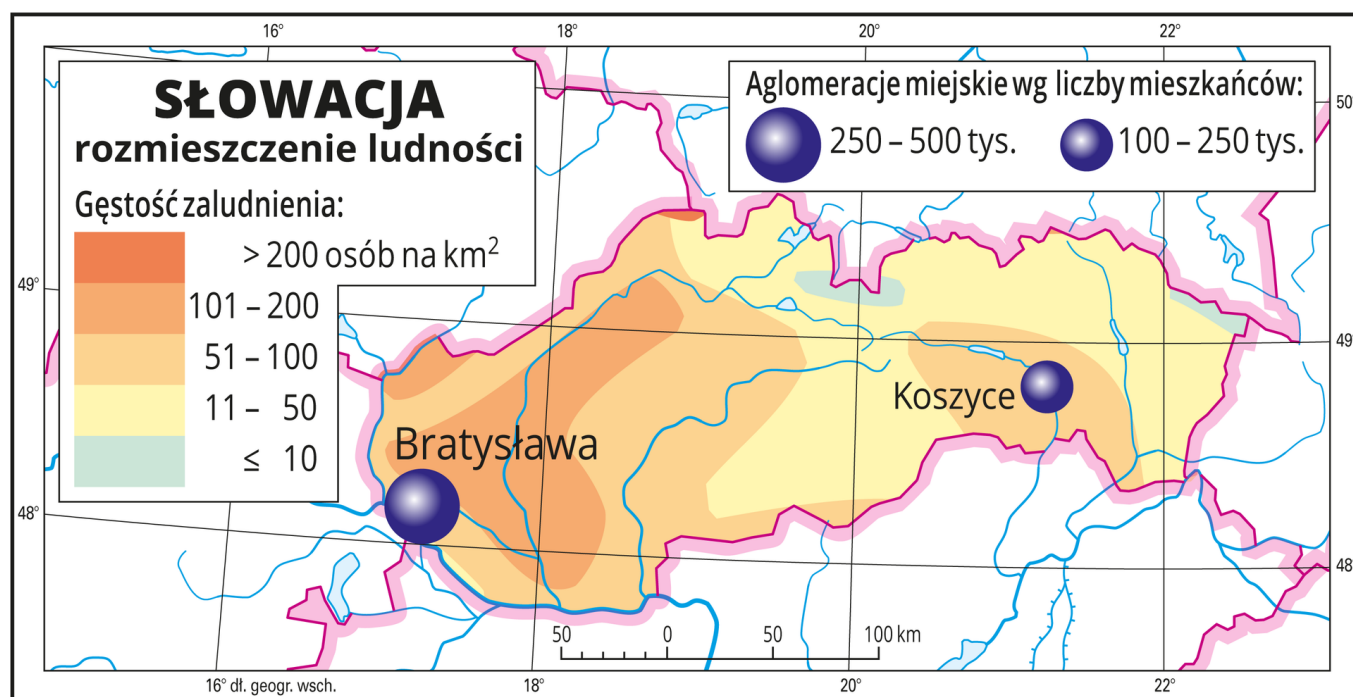
Słowacja zalicza się do najbardziej zalesionych państw Europy – **lasy** zajmują tam ponad 40% powierzchni kraju. To dlatego, że większość obszaru państwa ma charakter górski, pofałdowany, co znacznie utrudnia człowiekowi gospodarowanie, w tym wycinanie lasów pod tereny rolnicze, osiedlowe, komunikacyjne i inne.

Polecenie 4

Korzystając z mapy powyżej oraz z danych w tabeli (załącznik), omów warunki naturalne Słowacji. Wybrane informacje porównaj z danymi dla Polski i Republiki Czeskiej.

3. Ludność Słowacji

Na Słowacji mieszka niespełna **5,5 mln osób**, czyli tyle, ile w naszym województwie mazowieckim. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 110 mieszkańców na 1 km², a więc jest nieco niższa niż w Polsce. Słabe zaludnienie Słowacji to wynik dominacji pofałdowanego terenu, który znacznie utrudnia osadnictwo. Ludność zamieszkuje głównie tereny położone niżej – niziny oraz doliny rzeczne. Największa koncentracja ludności występuje na południowym zachodzie kraju.

Gęstość zaludnienia i główne aglomeracje miejskie Słowacji

Aż 45% mieszkańców Słowacji to ludność **wiejska**. W wąskich dolinach rzecznych mogły bowiem rozwijać się tylko wsie, a **miasta** powstały w nielicznych szerszych odcinkach oraz na nizinach. Na Słowacji są tylko dwa duże miasta – stolica **Bratysława** (430 tys. mieszkańców) i **Koszyce** (230 tys.). Pozostałe ośrodki miejskie liczą mniej niż 100 tys. mieszkańców.

Spółeczeństwo słowackie jest stosunkowo **młode**, dzięki czemu utrzymuje się dość wysoki poziom urodzeń. Jednak przeciętna długość życia Słowaków wynosi mniej niż 75 lat i jest krótsza niż w Polsce. To m.in. dlatego, że spora część społeczeństwa mieszka na wsi, gdzie dostęp do opieki medycznej jest znacznie trudniejszy niż w miastach, co skutkuje zwiększoną umieralnością. W sumie jednak liczba urodzeń rokrocznie jest nieco większa niż liczba zgonów i na Słowacji utrzymuje się niewielki **dodatni przyrost naturalny**.

Także nieznacznie dodatnie jest saldo migracji, na co składa się głównie napływ imigrantów z Ukrainy, Rumunii i Węgier. Węgrzy oraz ludność pochodzenia romskiego stanowią kilkanaście procent ludności Słowacji. Pozostałe **mniejszości narodowe** – Czesi, Ukraińcy, Polacy (2,5 tys.) – są już zdecydowanie mniej liczne. Słowacy stanowią około 85% ludności kraju.

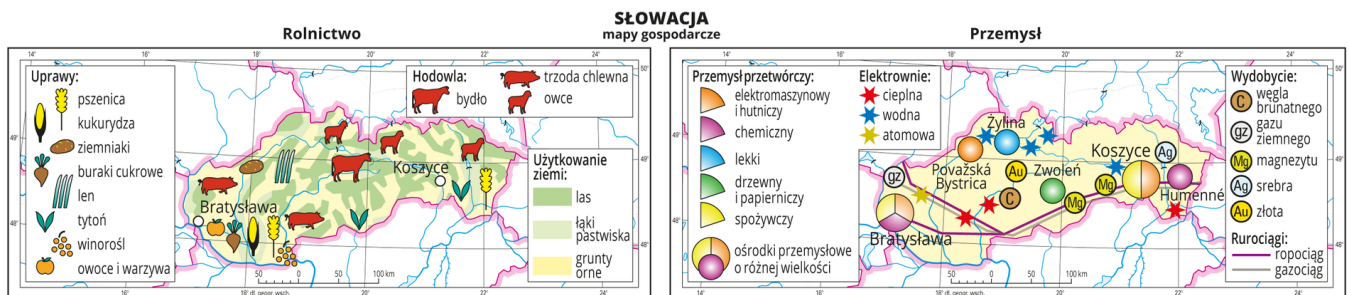
Polecenie 5

Korzystając z mapy powyżej oraz z danych w tabeli (załącznik), scharakteryzuj cechy ludności Słowacji. Wybrane informacje porównaj z danymi dla Polski i dla Republiki Czeskiej.

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

4. Gospodarka Słowacji

Słowacja jest krajem **przemysłowo-rolniczym**. Usługi rozwinęły się nieco słabiej, ponieważ funkcjonują one głównie w dużych miastach, a tych na Słowacji brakuje. Udział usług w słowackim Produkcie Krajowym Brutto wynosi zaledwie kilkanaście %, podczas gdy na przykład w wysokorozwiniętych krajach zachodnich utrzymuje się on na poziomie 70-80%.

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

Rolnictwo Słowacji jest zupełnie inne w górach i na nizinach. Na obszarach górskich występuje dużo łąk i pastwisk, gdzie hoduje się głównie bydło i owce, a ponadto kozy i konie. Na terenach położonych niżej występują urodzajne gleby (brunatne, czarnoziemy, rędziny), na których uprawia się pszenicę, kukurydzę, jęczmień, buraki cukrowe, owoce i warzywa. Najważniejszy obszar uprawowy na Słowacji to znajdująca się południowym zachodzie kraju Nizina Naddunajska. Jest tam najcieplej i poza w/w roślinami na dużą skalę można uprawiać m.in. paprykę, winorośl, brzoskwinie i morele oraz inne owoce.

W słowackim **przemysle** dużą rolę odgrywa hutnictwo żelaza i związany z nim przemysł elektromaszynowy. Jeszcze do 2008 roku na wschodzie kraju wydobywano rudę żelaza.

Obecnie hutnictwo, skoncentrowane w Koszycach, bazuje na rudach żelaza importowanych z Ukrainy. Stal wykorzystywana jest m.in. do produkcji uzbrojenia, samochodów (Citroen, Peugeot, Kia, Hyundai) czy artykułów gospodarstwa domowego (Sony, Samsung, Whirlpool).

Na Słowacji nadal pozyskuje się pewne ilości węgla brunatnego, gazu ziemnego, złota i srebra oraz magnezytów i bentonitów. Natomiast lasy dostarczają surowca dla przemysłu drzewnego.

Dobrze rozwinięta jest słowacka **energetyka**. W kraju działają dwie elektrownie atomowe (Mohovce i Bohunice) wytwarzające połowę całej produkowanej energii. Na górskich rzekach powstało wiele małych elektrowni wodnych. Są też oczywiście elektrownie ciepłe, które spalają m.in. miejscowy węgiel brunatny. Słowacja wytwarza niewielkie nadwyżki energii elektrycznej i jest jej eksporterem.

Źródło: János Korom Dr. (<http://commons.wikimedia.org>), licencja: CC BY-SA 2.0.

Spośród **usług** na Słowacji największe znaczenie ma **turystyka**, która rozwinęła się przede wszystkim na obszarach górskich. Tatry Słowackie mają większą powierzchnię i są wyższe niż w Polsce. Są też lepiej zagospodarowane, oferując dłuższe szlaki piesze, rowerowe i narciarskie, a także więcej schronisk i innych obiektów turystycznych. Przykładem może być wielki park wodny Tatralandia znajdujący się u podnóża gór, w którym przez cały rok można kąpać się w gorących wodach mineralnych. Również tereny krasowe na południu – Słowacki Raj w Rudawach czy Kras Słowacko-Węgierski – swymi malowniczymi krajobrazami, bogatymi w fantazyjne formy skalne, corocznie przyciągają rzesze turystów.

Źródło: Margo (http://commons.wikimedia.org), licencja: CC BY-SA 4.0.

Polecenie 6

Korzystając z map powyżej oraz z danych w tabeli (załącznik), scharakteryzuj gospodarkę Słowacji. Wybrane informacje porównaj z danymi dla Polski i Republiki Czeskiej.

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Warto wiedzieć

W 1991 roku Czechosłowacja, Polska i Węgry utworzyły tzw. **Trójkąt Wyszehradzki**. Miało to miejsce na zamku w Wyszehradzie – małej, zabytkowej miejscowości na Węgrzech. Po podziale Czechosłowacji w 1993 roku zmieniono nazwę na **Grupa Wyszehradzka**. Podstawowym zadaniem tej organizacji było wspólne dążenie i przygotowanie do integracji czterech krajów ze strukturami zachodnioeuropejskimi. Zadanie to udało się zrealizować w 2004 roku, kiedy to cała „czwórka” przyjęta została do Unii Europejskiej. Obecnie Grupa Wyszehradzka istnieje nadal – przywódcy państw spotykają się co pewien czas, uzgadniając wspólne cele i stanowiska oraz podejmując różne inicjatywy służące rozwojowi regionu Europy Środkowej.

W 2009 roku Słowacja jako drugi kraj postkomunistyczny (po Słowenii) przystąpiła do strefy euro, w której obowiązuje wspólna waluta europejska. Było to możliwe dzięki zreformowaniu gospodarki i uporządkowaniu finansów państwa oraz przestrzeganiu dyscypliny budżetowej. Słowacja miała tu nieco ułatwione zadanie, ponieważ jest krajem małym, którym łatwiej zarządzać, w tym przestrzegać reguł polityki pieniężnej określonych przez UE.

Podsumowanie

- Słowacja to mały kraj w Europie Środkowej nie mający dostępu do morza.
- Niepodległe państwo słowackie powstało w 1993 roku w wyniku rozpadu Czechosłowacji.
- Granica między Polską a Słowacją w całości przebiega przez Karpaty.
- Słowacja jest krajem górzystym, na co składają się liczne pasma Karpat – Beskidy, Pieniny, Tatry, Niżne Tatry, Rudawy Słowackie.
- W centrum i na południu kraju występują obszary rzeźby krasowej – Słowacki Raj i Kras Słowacko-Węgierski.
- Niziny – Naddunajska i Wschodniosłowacka – zajmują łącznie niespełna 20% obszaru kraju i są one częścią Małej oraz Wielkiej Niziny Węgierskiej.
- Prawie cały obszar Słowacji należy do dorzecza Dunaju i zlewiska Morza Czarnego. Wyjątkiem jest dorzecze Popradu należące do zlewiska Morza Bałtyckiego.
- Na Słowacji dominuje górska odmiana klimatu umiarkowanego ciepłego przejściowego. Na południu, na Nizinie Naddunajskiej klimat jest najcieplejszy.
- Na Słowacji dosyć dużo jest dobrych jakościowo gleb brunatnych, rędzin i czarnoziemów.
- Ponad 40% obszaru Słowacji zajmują lasy, które zachowały się głównie na trudnych do zagospodarowania terenach górskich.
- Prawie połowa ludności Słowacji mieszka na wsi. Miast jest mało, bo ich rozwój był ograniczony przez trudne warunki terenowe.
- Największe miasto Słowacji to jej stolica Bratysława licząca 430 tys. mieszkańców.
- Społeczeństwo Słowacji jest stosunkowo młode, co skutkuje dodatnim przyrostem naturalnym.
- Na południu Słowacji mieszka dużo osób pochodzenia węgierskiego i romskiego.
- Rolnictwo Słowacji to hodowla bydła i owiec w górach oraz uprawa zbóż, warzyw i owoców na nizinach.
- Na Słowacji, w oparciu o hutnictwo żelaza, rozwinął się przemysł elektromaszynowy – zbrojeniowy, samochodowy, AGD.
- Główne bogactwa mineralne Słowacji to węgiel brunatny, magnezyty, złoto i srebro.
- Słowacja wytwarza nadwyżki energii elektrycznej, w czym duży udział mają dwie elektrownie atomowe.
- Ważnym działem słowackiej gospodarki jest turystyka, która funkcjonuje głównie na obszarach górskich – w Tatrach, Pieninach, Rudawach.
- W 2004 roku Słowacja wraz z 9 innymi krajami (głównie z Europy Środkowej, w tym z Polską) przystąpiła do Unii Europejskiej.
- Od 2009 roku na Słowacji obowiązuje wspólna europejska waluta euro.

Polecenie 7.1

Zaplanuj przebieg kilkudniowej wycieczki na Słowację.

PLAN WYCIECZKI na Słowację

DATA	GODZ.	MIEJSCOWOŚĆ	PRZEBIEG WYCIECZKI podróżowanie, poznawanie odwiedzanych miejsc, aktywne i bierne formy wypoczynku, udział w imprezach, wyżywienie i zakwaterowanie

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Zobacz także

[Położenie Polski na świecie i w Europie](#)

[Turystyczne walory Polski](#)

[Karpaty Zewnętrzne – Beskidy i Pogórze Karpackie](#)

[Karpaty Wewnętrzne – Tatry, Podhale, Pieniny](#)

[Gospodarcza działalność człowieka w polskich górach](#)

[Środowisko przyrodnicze i gospodarka Republiki Czeskiej](#)

Dowiedz się więcej

[Ambasada Republiki Słowackiej w Warszawie / O Słowacji](#)

[Grupa Wyszehradzka](#)

Słowniczek

kaldera

rozległe obniżenie terenu w szczytowej części wulkanu, powstałe w wyniku zniszczenia wierzchołka przez erupcję

Zadania

Ćwiczenie 1

W którym roku powstało niepodległe państwo słowackie?

- 1993
- 1991
- 1992
- 1994

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wskaż nazwy państw graniczących ze Słowacją.

- Austria
- Republika Czeska
- Polska
- Ukraina
- Węgry
- Białoruś
- Niemcy
- Federacja Rosyjska
- Rumunia

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Rozmieść nazwy regionów karpackich w takiej kolejności, jak występują one na mapie, czyli od północy do południa.

- Niżne Tatry
- Rudawy Słowackie
- Tatry
- Kras Słowacko-Węgierski
- Beskidy

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Rozmieść nazwy krain geograficznych Słowacji w takiej kolejności, jak występują one na mapie, czyli od zachodu do wschodu.

- Rudawy
Słowackie
- Nizina
Wschodniosłowacka
- Nizina
Naddunajska

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Wskaż prawidłowe kolejności odpływu wód rzecznych ze Słowacji.

- Poprad → Dunajec → Wisła → Morze Bałtyckie
- Wag → Dunaj → Morze Czarne
- Poprad → Wisła → Morze Bałtyckie
- Wag → Dunajec → Dunaj → Morze Czarne

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wskaż zdania prawdziwe i fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Najdłuższą rzeką w granicach Słowacji jest Dunaj.	☐	☐
Na całym obszarze Słowacji panuje klimat górski.	☐	☐
Na Słowacji występuje dosyć dużo dobrych gleb brunatnych, rędzin i czarnoziemów.	☐	☐
Lasy zajmują ponad 40% obszaru Słowacji.	☐	☐

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Która mniejszość narodowa jest na Słowacji najliczniejsza?

- węgierska
- czeska
- polska
- ukraińska

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Ułóż nazwy słowackich miejscowości w kolejności od największej do najmniejszej.

- Koszyce
- Żylina
- Bohunice
- Bratysława

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wskaż nazwy surowców mineralnych wydobywanych obecnie na Słowacji.

- magnezyty
- srebro
- węgiel brunatny
- złoto
- rudy manganu
- rudy miedzi
- rudy żelaza
- węgiel kamienny

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Do wymienionych nazw miejsc Słowacji dopasuj związane z tymi miejscami rodzaje wymienione rodzaje działalności człowieka.

Mohovce, Koszyce, Karpackie łąki, Nizina Naddunajska, Słowacki Raj, Bratysława

elektrownia atomowa	
hodowla zwierząt	
hutnictwo żelaza	
stolica państwa	
turystyka na obszarach krasowych	
uprawa roślin	

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.